

LEGARIPE VAŠ PENDJARIBE DISKRIMINACIJA

PARTNERIBE VAŠ TOLERANCIJA THAJ
ARAKHIBE KOTAR DISKRIMINACIJA

LEGARIPE VAŠ PENDJARIBE DISKRIMINACIJA

Beogradi, 2012.

Autoria:

Prof. dr Nevena Petrušić, arakhibaski dženutni vaš arakhibe
vaš jekhajekhipe
Kosana Beker, MA, javerutni dženutnake vaš arakhibe jekhajekhipe

Ikalджа:

Partneria vaš demokratikane prmiba Srbia
Centri vaš alternativno reslibe mariba

Vaš ikaljibasko dženo:

Blažo Nedić

Nakhlja:

Toni Bislimi

Dizajn thaj phagipe:

Mlađan Petrović

Stampa:

Manuarta, Beogradi

Tiraži:

500

Publikacija „Legaripe vaš pendjaribe diskriminacija“ publikuibe ano rami projektesko „Partneribe vaš tolerancija thaj arakhibe kotar diskriminacija ani Srbija“ (Partnership for Tolerance and *Anti-discrimination Protection in Serbia – PTAPS*), savo khupatna legarena Partneri vaš demokratikane prmiba Srbia (Partneria Srbia) thaj Centri vaš alternativno reslibe mareba (CARS), ano maškaribe e institucija Paćavibasko vaš arakhibe jekhajekhipe, thaj uzo devibe dumo kotar Delegacija Evropaka unijaki ani Srbia thaj Sigrid Rausing Trust. Reso PTAPS projektesko sito anglunipe sistemi arakhibe kotar diskriminacija ani Srbia thaj pošukar laćaribe amalipaski kohezija. Gndipa ikalde ano praktikum sikavena gndipa kotar autoria thaj nane manginutno gndipe e donatorengo.

Sa lafia save ano teksti on tane ano muršikano gramatikano lingoste perena pedo muršikano thaj djuvljikano lingo dženegro pedo save perena

TELJARIBE:

ANGLOVAKERIBE	5
LAFI E AUTORIKENGO	7
1. AKTIA KOTAR OPRIBE DISKRIMINACIJA	9
2. SOJ SITO DISKRIMINACIJA THAJ	
SAR TE PENDJARIBE	11
2.1. So sikavi diskriminacija	12
2.2. Sar šaj te kerelpe diskriminacija	13
2.3. Jase mi sakova keribe averipa diskriminacija	13
2.4. Personalipe sar fundo diskriminacijako	14
2.4.1. Soj sito personalipe	14
2.4.2. Save personalipa sikavena fundo diskriminacijako	14
2.4.3. Čačuno thaj anglomothavdino personalipe sar funo diskriminacijako	21
2.4.4. Kasko personalipe šaj te ovel fundo diskriminacijako	22
2.5. Ko šaj te ovel diskriminatori	22
2.6. Ko šaj te ovel viktimi kotar diskriminacija?	23
2.7. Ano save relacije šaj te avelpe dži ko diskriminacija	24
2.8. Forme kotar diskriminacija:	24
2.8.1. Biposredna (direktna) diskriminacija	24
2.8.2. Posredna (indirektna) diskriminacija	25
2.8.3. Čalavdipe aktia jekhunte hakaja thaj obligacije	27
2.8.4. Akharibe pedo djevapibe	29
2.8.5. Amalipe sebepi keribe diskriminacija	30
2.8.6. Bimangipasko vakeribe	30
2.8.7. Hutavdo thaj teljardo keribe	32
2.8.8. Phare forme diskriminacijake	33
2.8.9. Ulavde procesi diskriminacijake	33
2.8.10. Sebepia diskriminacijake	34
2.9. Ulavde (afirmativne) napia	36
3. DIKHLJARIBE JURIDIKANE MEHANIZMIA VAŠ	
ARAKHIBE KOTAR DISKRIMIACIA	39

ANGLOVAKERIBE

„Praktikum vaš arakhibe kotar diskriminacija“ kerdino ano rami projektesko „Partneribe vaš tolerancija thaj arakhibe kotar diskriminacija ani Srbija“ (*Partnership for Tolerance and Anti-discrimination Protection in Serbia – PTAPS*), savo khupatna legarena Partneria vaš demokratikane prmiba Srbija (Partnerija Srbija) thaj Centri vaš alternativno reslibe mareba (CARS), ano maškarie e institucija Pačavutno vaš arakhibe vaš jekhjekhipe thaj uzo devibe dumo Delegacijako Evropaka unijako ani Srbija. PTAPS Projekti isila vaš reso anglunipe sistemi arakhibe kotar diskriminacija ani Srbija thaj anavela lačaribe amalipaski kohezija maškar barjaripe informišibe dizutnengo kotar problemi diskriminacija thaj ano akava vakhti mehanizmia arakhibaske, vazdipe kapacitetia organizacijengo civilno amalipasko, devibaske juridikane ažutipa thaj avera reprezentatoria kotar marginalizuime grupe te adekvatno reaguinen, sar ini keribe forme vaš realizacija medijacije ano situacije diskriminacijake.

Palune berša kerdino baro badžako ano lačaribe kanunesko thaj institucionalno rami vaš mareba opipe diskriminacija ani Srbija. Kanunea kotar bimukljibe diskriminacija kotar 2009. berš anavdjape korkorutno thaj biphanglo raštrako organi – Pačavutno vaš arakhibe jekhipasko, čekatuno vaš keribe ano procesia diskriminacijake, thaj dikhimo sito nekobor instrumentia vaš arakhibe viktimia kotar diskriminacija. Numa, ini uzo anglunipasko juridikano rami thaj formiribe neve institucije Pačavutno, baro gendo rodipasko thaj praksa verifikuinena kaj diskriminacija isi but ani Srbija, dži kaj avdivesutno mehanizmi arakhibasko nane pana thaj adekvatno istemalkerde.

Ano mangipe te delape devibe dumo putarde dijalogeske kotar diskriminacija ani Srbija thaj anglunipe maškaribasko ano činadipe diskriminacija, sar ini te nakhelape vaš reagupe pedi diskriminacija, ano rami PTAPS Projekti organizuimo sito but paneol diskusije, butikerdutne sikljoviba, treningia, konferencije thaj avera aktivnostija: keribe lifleti, posteria, promotivno spoti, filmi thaj avera promotivne

materijalia, sar ini keribe thaj distribucija „Praktikum vaš arakhibe kotar diskriminacija“. Ulavdo kotar projektesko sikavena aktivnostia lačaribe sistemi vaš realizacija medijacija ano procesia diskriminacijake, savo učarela but seminaria sebepi informišibe publika kotar šajpa thaj specifikaniba realizuibe medijacija ano akava umal, anglunipaske treningia vaš sikavibe manginutne vaš arakhibe ani medijacija, a planirimi sito ini specijalizuimo treningi vaš medijatoria vaš keribe ano procesia diskriminacija. Sar e Kanunea kotar bimukljipe diskriminacija Paćavutno šaj te ano procesia diskriminacijake dela bahami vaš medijacija, ano rami projektesko ka ovel istemalkerdo ini ulavdo modeli vaš legaripe procesea medijacija, kerdino akanutne resursenca thaj počekatunipa Paćavibasko vaš arakhibe jekhajekhipe.

Pobuter informacije kotar PTAPS Projekti šaj te arakhen ani adresa www.partners-serbia.org.

Blažo Nedić
Partneria vaš demokratikane
prmiba Srbija

LAFI E AUTORIKENGO

Paćivale ginavalen thaj ginavne,

Anglo tumende si publikacija kotar savi šaj te sikaven soj odova diskriminacija thaj save juridikane vastuša šaj te istemalkerenpe vaš arakhibe kotar diskriminacija. Amen haćara kaj e drabarnenge ka ažutinel ano pendjaribe thaj reguibe pedi diskriminacija, kaj ka kerel te dikhljaren pere haćariba thaj gndipa thaj aktivno e khuven ano phagipe sa pobuter diskriminacija, savi phagela korkurutni idea manuškane hakaja thaj stopirini amalipasko anglunipe. Ani publikacija siton dende fundone informacije kotar mehanizmi arakhibasko kotar diskriminacija. Paćavibaske dženoske vaš arakhibe jekhajekhipe-korkorutno thaj biphanglo trupo specijalizuimo vaš mareba opipe diskriminacija, kotar davija sebepi diskriminacije save bićaljenape akale truposke, thaj so kerelape palo odova kana delape davija. Šaj, atoska, te sikljovent ini save avera mehanizmia šaj te istemalkerenpe vaš arakhibe kotar diskriminacija.

Amen manga te bićala nota kaj diskriminacija nane diso so manglape te tolerišinipe. Manglape te reaguinipe thaj te rodelpe arakhibe. Sakova suksesuno agorisardo procesi diskriminacijako sito barvalo anavibe ano laćaribe amalipe ano savo sa olenge dizutne thaj dizutnice isiljen jekha jekh šansa te barjaren pere potencijalia thaj te jekhajekh, aktivno thaj produktivno lena kotor ano sa segmentia amalapiasko dživdipe, deviba pherdipe ano laćaribe amalipasko.

Autorke

1 AKTIA KOTAR OPRIPE DISKRIMINACIJA

Srbija pašakerdjape e phuvjenge save dena baro semnibe vaš cidipe diskriminacija thaj realizuibe jekhahjehutnipe, mangipa te ratifikacija maškarthemutne kontraktia kotar manušikane hakaja thaj anavibe djevaptune kanunia ano kherutno juridikano sistemi integrišinel majuče maškarthemutne standardia ani akaja umal. Ano nakhle berša lelepe but aktia kotar opripe diskriminacija thaj siton regulišime juridikane mehanizmia vaš čindipe thaj arakhibe kotar diskriminacija.

Diskriminacija sito opipe e *Ačhimosea Republika Srbiaki* (2006), sar ini baro gendo kanunenca, save si verefikuime ini forme thaj procesia diskriminacijake, sar ini mehanizmia arakhibaske kotar diskriminacija: *Kanuni opipe diskriminacija* (2009), *Kanuni kotar arakhibe hakaja thaj tromalipe nacionalne minoritetenge* (2002), *Kanuni kotar činadipe diskriminacija e dženengi e invalidipa* (2006), *Kanuni kotar jakhajekhipe lingo* (2009) thaj avera. Pedo sasutni nota, Kanunipe savo ano Srbia arakhipe tromalipe kotar diskriminacija sito ano niveli e maškarthemutne thaj evropikane standardenca thaj dela šukar juridikano rami vaš činadipe thaj phagipe diskriminacija.

2 SOJ SITO DISKRIMINACIJA THAJ SAR TE PENDJARIBE

Ano paluno vakhti amende pobuter vakeripe thaj hraminipe kotar diskriminacija, numa but drom akava lafi na istemalkeripe ano olesko juridikano semnibe, veke istemalkeripe sar mi olea mothavipe avera bijuridika, bilača keriba thaj čaladipe averaver hakaja. Odoleske sito manginutno te džanelpe soj sito diskriminacija thaj akava lafi šukar džanelape kotar avera opipe thaj mamuj juridikane keriba.

Lafi „*diskriminacija*“ sito „ververipe“, a istemalkeripe vaš semnibe bimukljino ververipa.

Manglape te džanelpe kaj diskriminacija na sine bimuklo. Ano disave istorikane vakhtia lačaribasko manušikane amalipasko disave forme diskriminacijeke sine normalna thaj bufljardo amalipaske leline (robomanginutnipe, sistemi kasti ani India, segregacija e kaljengi ani Amerika thaj avera). Barjaripa moderno amalipa, but forme diskriminacijake ulje bimanginutne thaj bimuklje. Avdive o hakaja kotar bimukljipe diskriminacija arakhenape ano baripa maškarthemutne dokumentia kotar manušikane hakaja, a raštre anavdje kanunia savea zoralje bimukljipe diskriminacija thaj hramosarde arakhibe kotar diskriminacija. Reso akale aktengo sito te sakone dženoske delape jekhajekh pašakaripe e šajipenge savo dela amalipe.

Kanunea kotar bimukljipe diskriminacija sito anavdo kaj lafia „*diskriminacija*“ thaj „*diskriminatorikane keriba*“ sikavena sakova bimanginutno keribe averaveripe jase bijekhutno keribe, mukljibe (*cidipe*, ano rami jase devibe mukljibe) pedo džene jase grupe, sar ini pedo džanutne olenge familijake jase olenge paše džene, ano putardo jase garavdo drom, a savo kerelape pedi rasa, murš jase djuvlji, lingosko identiteti, seksualni orjentacija, mangin, bijanibe, genetikane specifiba, saslaribaske situacija, invaliditeti, prandipasko thaj familijako statusi, davijutnipe, beršipe, dikhibe, džanutnipe ano

politikano, sindikalno thaj avera organizacije ini avera vastuša, jase anglomothavde personalniba“.

Akaja kanuneski definicija, sar ini sa avera kanuneske definicije, but tani komplikuimi, thaj amen ka da sa amendar te phaga ola thaj te da so poloko mothovdipe kotar semnibe diskriminacijako.

2.1. SO SIKAVI DISKRIMINACIJA

Diskriminacije sikavi ano bijekhuto keribe prekalo jekhuto thaj ano jekhuto kheribe prekalo bijekhuto.

- Dži diskriminacija avelape kana prekalo dženo jase grupa e džnenengi savi arakhipe ani jekajekha jase pašutni situacija e avera džnenca kerelape bilače (bimanginutno), thaj sebepi disavo olengo personalipe:
 - *Ano rodipe vaš buti, savo suksesuno šaj te kerel sakovo koj sito bučarno gatisardo, rodelape dženo dži ko 30 berš phuripasko, savea našti sa džene phureder kotar 30 berš.*
- Dži diskriminacija, atoska, avelape ini kana prekalo dženo jase grupa e džnenengi kerelape adžukar sar kerelape ini prekalo avera, ini kaj on, sebepi disavo plo personalipe arakhenape ani aver-aver pozicija pedo avera:
 - *Hramimo sito kaj registruibe čhavorengo ani skola musaj te delpe bijandipasko ljil vaš čhavo, akava hako sito vaš savore, numa bijekhuto čalavi romane čhave, soske but olendar nane hramime ano bijandipaske pustika).*

Sar šaj te dikhelpe, ano angluno procesi diskriminacija dikhelape pedo odova so prekalo dženo jase grupe e džnenengi *bijekhuto (bilače) kerelape* sebepi disavo olengo personalipe, dži kaj ano dujto procesi diskriminacijako sito kaj prekalo dženo jase grupa e džnenengi *jekhajekh kerelape*, numa asavko keribe *kerela aver-aver (bilače) kosekvence* pedo odova dženo, jase grupa e džnenengi, sebepi disavo olengo personalipe save na lelepe pedo dikhibe. Khupatno ini ki angluni thaj dujto diskriminacija sito agorisardo reso – jekh dženo sito *ano bilačo pašljoibe* pedo avera duj džene, a hanig odole bijekhibasko sito olengo *personalipe*.

Semno te džanelpe kaj jekh keribe kvalifikuinipe sar diskriminatorno, bizo dikhibe jase mi okova ko kerdja diskriminacija inelja mangin te odova kerel.

2.2. SAR ŠAJ TE KERELPE DISKRIMINACIJA

Diskriminacija šaj te kerelape ano but forme. Disave dženoske, sebepi disavo olesko personalipe, *tiknjaripe* disavo hakaj savo e averenge tromalo, jase disavo hakaj sito *ano rami*, a averenge si ano sasutnipe tromalo, jase mi o dženo čhivelape ano bilačo pašljoibe ini odolea averenge *delape anglunipe*, disavi privilegija.

Diskriminacija majbut kerelape adjahar so diskriminacija diso kerela (*ano misal ikalji rodipe vaš buti ano savo mothavena kaj ljena ani buti numa e Gadjen*), numa oj šaj te kerelpe ini odolea so diskriminatori na kerela okova soj oleski kanunesko mangipe (*ano misal sasljari baski institucija na kerela khuvibe e dženge save istemalkerena kolica*).

2.3. JASE MI SAKOVA KERIBE AVERIPA DISKRIMINACIJA

Musaj te džanelpekaj nanesakovakeribe averipasko automatikano ini diskriminacija. Te mi keribe averaveripe jase bijekhutno keribe šaj te okarekterišinipe sar diskriminatorno, manglape te keribe averipe jase bijekhutno keribe, jase mukljibe, ovela *bipačavibasko*. Odova mothavi kaj isi situacije kana kerenape averaveripa mukljino.

Dijekh drom sito loke te verefikuine kaj keribe averaveripe mukljino (*ano misal mukljino sito te ano centria vaš rekreacija isi ulavde huljavibaske sobe vaš džuvlja thaj murša*), numa dijekhputi odova nane loke, isi situacije kana musaj te kerelpe but phari analiza sar mi rodelape jase mi keribe averaveripasko mukljino.

Misalia mukljine te kerenpe averaveripa:

- *Parking than vaš vorda e dženge e invaliditea ulavdo sito mothaudime thaj arakhenape ano thana majpaše vaš khuvibe ano objektia save sito ano publikano istemalkeribe. Ini kaj akava sito keribe averaveripe (privileguibe jekh grupa manušengi) ani akaja situacija nane ano pučibe diskriminacija, soske sito mukljino te e dženge save pedo varesavo sebepi phare phirena, arakhipe poloko thaj mukljino khuvibe ano objektia.*
- *Ulavdipe ano muršikane thaj džuvljikane sportikane klubia jase ulavde sportikane kheliba vaš džuvlja thaj murša atoska šaj te dikhljarenpe mukljime keriba averaveripa, soske o murša thaj džuvlja majbut isiljen aver trupeski konstitucija thaj fizičko zoralipe, so anela dži ko baro averipe ano rezultatia save kerena.*

2.4. PERSONALIPE SAR FUNDO DISKRIMINACIJAKO

2.4.1. Soj sito personalipe

Te mi bijekhutno tretmani sine diskriminacija, manglape te ov *ovela pedo disavo personalipe*. Te phena, prekalo dženo bijekhutno kerelape numa sebepi thaj odoleske soske tano disave nacionalnost, religia, lingo, so isilje disavo invaliditeti thaj aver. Personalipe pedo savi diskriminacija kerdini akharipe „*fundo diskriminacijako*“.

Dijekh drom isi situacije kaj prekalo dženo čačune bijekhutno kerelape, numa odova keribe našti te okarakterišinipe sar diskriminacija soske nane pedo fundo pedo personalipe odova dženoske, ini kaj pedo pučiba save nane leline, save siton bihakajeske thaj biprofesionalna:

- *Šefii jekhe sektoresko ano save sa butikerdutne na kerena ano vakhti ple buća ov dela doš numa jekh butikerdutne soske oleske nane simpatično, dži kaj averenge numa vačeri;*
- *Korespodenti ani komunaki direkcija prekalo rndo akhari ple pendjarutne, dži kaj avera adjicerena ko rndo.*
- *Nevo direktori e firmako maltretirini thaj teljari butikerdunja savi sito romni nakle direktoreske.*

2.4.2. Save personalipa sikavena fundo diskriminacijako

Lista personalipaski save siton mothavde ano Kanuni kotar bimukljipe diskriminacija sito bari thaj, soj but semno, oj nane phandli, save ano šajipe te e diskriminatorna keriba okarektirišinipe thaj bijekhutno keribe pedo fundo personalipe savo nane šukar mothavdo ano kanuni.

Lista personalipaski save siton mothavde ano kanuni:

- **rasa**
- **kolori e mortijako**
- **phure**
- **raštrako ljil**
- **nacionalno dženutnibe jase etnikani kika**
- **čhib**

-
- **religija jase politikano gndipe**
 - **pol**
 - **lingono identiteti**
 - **seksualni orijentacija**
 - **mangin**
 - **bijanibe**
 - **genetika**
 - **sastipe**
 - **invaliditeti**
 - **prandimo thaj familijarno statusi**
 - **davijutnipe**
 - **beršipasko vakhti**
 - **dikhlaribe**
 - **dženutnipe ano politikane, sindikalna thaj avera organizacije**

Baripe personalipe na rodela disave pana mothovdipa sosle olengo semnibe džanelape kotar korkori pest. Num, disave persolanipa zumavinena duj godja, thaj musaj te mothava olen.

„Pol“ sikavi biološko klasifikacija manušiengi pedo muršikane thaj djuvaljikane džene; muršikane thaj džuvljikane trupia siton aver thaj isiljen averaver role ano reprodukciono procesi; akaja biološko averipe maškar murša thaj djuvlja isi ano sa vakhtia thaj ano sa amalipa, bizo dikhibe pedo forme dživdipaske, socialno statusi, etnikano jase rasa, biološka averipa maškar polia siton univerzalna, dikhime thaj, pedo fundo biprmime.

„Lingo“ sikavi amalipaske role, keribe thaj djevapibe save hraminenape muršenge thaj e djuvljenge ano disavo amalipe; pedo odova sar amalipe adžukarela te o djuvlja thaj murša kerena thaj save role dena len isi influencia kotar but amalipaske, religijake, politikane, ekonomikane thaj avera sebestia, adetia, tradicija, moralno dikhibe thaj aver; gndipa thaj keriba savo jekh amalipe hraminela djuvljikane jase muršikane lingoske sikavde siton thaj ano vakhti prminenape.

Aver-averipe maškar „pol“ thaj „lingo“ ilustruina avera misalia: bijanibe čhavoresso sito djuvljikani biološko rola, džiči kaj rola dikhljaribe thaj arakhibe kotar bijamo čhavo lingoni rola savi majbut hraminelape e djuvljenge, ini kaj e čhave suksesuno šaj te arakhi ini o murš.

Longo vakhti gndindjape, a disave ini avdive gndinena, kaj averipa ano amalipasko pašljoibe thaj role save murša thaj djuvlja isiljen sito pedo olengo pol thaj on tane naturalna. Atoska ano misal, disave gndinena kaj ulavibe buća ano muršikane thaj djuvljikan naturalni soske djuvlji bijani čhaven, thaj sito naturalno te oj arakhi olen, a murš si fizičko pozorolalo, thaj sito naturalno te ovel šero e familijako, pobuter anela love thaj anela pratsava. Numa, djana kaj nane khonik naturalno ano asavko ulavdipe buća thaj kaj oj nane rezultati biologijako, veke amalipaske situacije.

„*Seksualni orijentacija*“ sikavi sasutni emocionalno thaj seksualno pašakaripe prekalo džene disavo pol. Prekali seksualni orijentacija, isi džene save pašakarena len aver pol (heteroseksualne džene), džene save pašakarena len jekhajekh pol (lezbejke thaj geia), sar ini džene save pašakarena len solduj polia (biseksualne džene). Uzo olen, isi transpolne džene. Vaš sa akala džene istemalkeripe maškarthemutno lelino lafi LGBT. Maškar amen isi ini transrodne, interseksualne thaj aseksualne džene, sar ini džene save na ljena kaj isi numa duj polia, numa duj lingo. Odoleske ano paluno vakhti istemalkeripe bufljardo lafi LGBTTIAQ.

Misalia diskriminacijako pedo funo ulavde personalipa:

– **Rasa/kolori e mortiaiko**

- *Butikerdutne arakhibaske džene ani diskoteka na mekhena e Romen te khuven ano lokali uzo mothovdipe kaj manglape te ove len rezervacia, džiči kaj averenge na rodna verefikui kotar angluni rezervacia.*
- *Bimangipe e šefesko te čhivel ani buti e Romen.*

– **Nacionalno peribe jase etnikani kika**

- *Šoferi ano autobusi pištiba mothavi Romanicake e čhavea, savi isila bileti vaš anguno bešipe palo šoferi, te djal ano paluno kotor aubusesko.*

-
- *Duj terne maltretiririna jekhe džene ano autobusi sebepi, plo akcenti ano vakeribe, gndinena kaj tano Albanco;*
 - *Dži kaj fudbaleri kotar Zimbabve štirindja penali, navijačia avere timeske pištindje: „Ua majmun!“, „Ua kaljea!“, a ano tribina sito pravdo transparenti e simbolenca kotar Kju kluks klani.*

– Čhib

- *Mukljibe te anava publikana institucijake, droma thaj firme hraminenape ini ano čhibja nacionalne minoritetengo save siton ani oficijalno istemalkeribe ani disavi teritorija;*
- *Fuljibe e dženosko savo biknela te na biknel manušese kova na vakeri „oleski“ čhib.*

– Religija jase politikano gndipe

- *Direktori na mekela butikerdutnenge kova nane ortodoksikane religia te istemalkeri tromalo dive ano vakhti pere religijako festuiba.*
- *Opipe baripaske dizutnipasko te ano olengo bešipasko than lačaribe džamija jase sinagoga.*
- *Ano bokstersko klubi šaj te oven numa murša save isiljen džanutni karta partijake savi isila ini e prezidetno e klubsko.*
- *Butikerdutna djuvljake savi tani muslimanka prezidetno kotar sindikati phenela kaj našti te djal ani sindikalni eskurzija soske ka dikhljaren ortodoksna manastiria.*

– Pol

- *Direktori rodela džene vakerdino poli vaš buća save šaj te keren ini o murša ini o djuvlja (ano misal manginutni atraktivno djuvlji vaš buti ano butik).*
- *Direktori dela mukljipe kotar buti e khamnja djuvljake.*
- *Direktori butikerdutne djuvlja palo olengo iranibe kotar bijandipasko pauza čhivela oljen ko potikno thaj pohari pokinibasko butikerdutnesko than.*

-
- *Ano diveske žurnalia sito ikaldo teksti ano savo mothavipe: „E djuveljenge si than ano khera thaj na manglape te meken olen te legaren politika“.*

– Lingono identiteti

- *Murš na ljela buti sar sikavno ano hurdelin soske nane ani praksa te murša keren odova.*
- *Skola na mangela te čhivel ani buti sikavna sosle isila tikne bala, akhari pantole thaj čeljela fudbal, soske asavko dikhibe thaj phiravibe nane ani praksa vaš djuvlja.*
- *Servisi vaš čhivibe ani buti bičalji mothovdipe kotar konkursia vaš buti mašinsko inženeri numa e muršenge, a na ini e djuvljenge save agorisindje mašinsko fakulteti.*
- *Profesori ano fakulteti fuljini te pučel kandidate savo alo šminkimo thaj savo akhari sumnakai, uzo mothovdipe kaj sito bilačo uravdo thaj našti te ovel nakhel ispit kana avela „uravdo sar murš, sar musaj te ovel“.*
- *Butikerdutne asana e kolegake savo dendja rodipe vaš istemalkeribe mukljibe sebepi arakhibe čhavore.*

– Seksualni orijentacija

- *Servisi vaš transfuzija na mekela dženenge homoseksualna orijentacija te den rat.*
- *Ano autobusi grupa navijača fizički i psihički maltretirini e dženo savo ano reveri kotar kaputi phiravi bedž devleske kuštrika e mothovdipa „Hakaja LGBT“.*
- *Anglo adikaribe Parada barikanibaski grupa huliganengi hraminela grafitija pedo khera „Mudar buljaše“ thaj „Adžukara tumen“.*
- *Ani khangiri ano publikako vakeribe e religijake dženenge akhari participantjen kotar Parada barikanibaski „khandipaske sodomske savo otruindja thaj meljardja“ diz.*

– Mangin

- *Bijekhutno keribe manušengo ano šalteria prekalo čorore pedo džene save si barvale.*

– Akti kanunesko save hramimo kaj džene ano krisi šaj te prezentuini numa advokati, ani situacija kana nane bilovesko ažutipe vaš dizutne save nanelen love save nane ano šajipe te pokinen advokaten.

– Raštrako ljl

– Hramibe pokuč molipa hotelsko bešipaske vaš avrijalutne dizutne.

– Fuljibe kotar investitori te biknel kher avrijalutne dženoske, uzo mothoudipe kaj odova šaj te anavel dži ko protesti potencijalne kherutne džene save mangen te činen, a odolea ini dži ko popharo biknibe khera.

– Bijanibe

– Leiba kanuni pedo savo hakaj ano leibe finansisko ažutipe delape numa e dženenenge save si bijame ani teritorija komunaki savi dela finansisko ažutipe.

– Phure

– Direktori e firmako fuljine te e dženo savo inelje majšukar rezultatia ano konkursi phanel kontrakti kotar buti sebepi so olesko dad odole dženoske sine direktori odole firmako.

– Ano žurnali sito ikaldo teksti ano savo, uzo sa, mothavipe kaj o čhavore kotar hamime prandipa problematikane thaj pohari inteligentno.

– Genetika

– Sasutno bihaćarie kerdutne mašine thaj vastuša e bajanalenge.

– Asanibe e dženenenge save isiljen albinizami (bimangintui pigmentacija).

– Sastipe

– Sasljaribaski institucija čhivela punkti ano sasljaribaske ljila e dženenenge save dživdinena e HIV-ea/AIDS

-
- *Basketbol klubi vaš junioria na dela e muršese te trenerini basketbol soske o treneri lejja informacija kaj čhavo isilje epilepsija.*
 - *Ulavdipe čhavesko savo dživdinela e HIV/AIDS ano ulavdo klasi ani skola.*

– Invaliditeti

- *Bilače kerde publikane thana thaj raštrake institucije e džhenenge save istemalkerena invalidska kolica – ano misal dizjako park savo si trumalo e šopnenca jase kher komunako e nekobor šopnenca ano khuvibe ano kher.*
- *Direktori rodela kotar butikerdutne te ani buti sar kasiri te bešen ko pre non stop, ini kaj savki buti šaj šukar te pašakeripe e džhenoske savi našti te bešel ko pre, adjahar kaj ka čhivelpe bešutni.*

– Prandipasko thaj familijako statusi

- *Klub dela džhenutne biletia pedo potikno molipe numa prandime džhenenge, a na ini avrijaprandime partnerenge.*
- *Direktori e firmako na mangela te čhivel ani buti prandima romnja ano than sar sekretarica, e mothovdipa kaj sebepi but dive ko drom anglunipe isiljen biprandime romnja.*
- *Bučarno vakhti ani hurdelin nane ani korelacija e bučarne vakhteske butikerdutnenge dadenge thaj dajenge (ano misal phandena ano 16 sahati, a bučarno vakhti sito dži ko 17h).*
- *Ano vakhti familijake račake hasaske ano restorani e djuvljake savi manglja te del e čhaveske čući o šefi kotar restorani phenela te ikljol kotar restorani thaj te del e čhaveske čući ano aver than avrijal restorani.*

– Davijutnipe

- *Bileibe buti sebepi angluno davijutne (ano misal vaš disavi buti kotar trafika, a konkurišini vaš buti ano marketi, butik).*
- *Fuljibe e manušesko te del kher pedi renta e džhenoske vaš kasko džanela kaj sina ano phandipe.*

– Beršipasko vakhti

- *Konkursi vaš buti ano savo sar šarto čhivdo beršipasko vakhti – ano misal dži ko 35 berš.*
- *Ginekolog na mangela te kerel rndono dikhljaribe e džuvljake savi isila 70 berš soske, prekalo gndipe, nakhlja beršesko vakhti vaš rndono ginekološko dikhljaribe.*
- *Banka hraminela te del love ano logari šaj te realizuinen numa odžene dži ko 65 berš.*

– Dikhljaribe

- *Ikaljibe oglas vaš buti ano savo rodenape džene lače dikhibaske.*
- *Bileibe e dženen ani buti save isiljen pirsin ano mujjase tetovaža, uzo mothovdipe kaj odova nane šukar sebepi kljentia savenca musaj te avel ano kontakti.*
- *Fuljibe devibe socijalno ažutipe sebepi dikhljaribe, uzo komentari „kana isitut love te čhive tetovaža, tuke navaljani socijalno ažutipe“.*

– Dženibe ano politikano, sindikalne thaj avera organizacije

- *Direktori na mangela te del anglunipe butikerdutnenge, ini kaj kerdja šukar rezultatia thaj pherela sa forme vaš anglunipe, sebepi olesko angažuibe ano sindikani.*
- *Dženo na khuvdja ani buti, ini kaj ano testi mothavdja majšukar rezultatia, sebepi soj tani aktivisti politikana partijake save programea o direktori na hačaripe.*
- *Direktori mekela kotar buti soske organizuindja formiribe sindikalni organizacija ani firma.*

2.4.3. Čačuno thaj anglomothavdino personalipe sar funo diskriminacijako

Fundo diskriminacijakao šaj te ovel čačuno personalipe jase anglomothovdo personalipe. Čačuno personalipe sito okova personalipe savo si čačuno, savo sito kotor e identitesko disave dženoske (ano misal dženo sito džanutno jekhe themesko, disavo pol, disave beršengo thaj

aver). *Anglomothava personalipe* sito okova personalipe save dženo nanelje, numa diskriminatori dikhljarela (haćari) kaj dženo isilje odova personalipe.

But drom ano misal ovela te o dženo savo isilje amala thaj amalinjen homoseksualna orjentacijako ovela ini korkori diskrimišim, soske diskriminatori angomothavi kaj ini odova dženo homoseksualna orjentacijako. Te sina angloanav disava dženoske na agorisaripe ko „ić“, dijekh šaj te anglomothavi kaj oj nane srbikano nacionalnost, thaj sebepi odova te diskriminišinel.

Bimukljini diskriminacija pedo fundo personalipe, bizo dikhibe jase mi oj čače jase diskriminatori numa isilje anglomothovibe kaj šaj te ovel.

2.4.4. Kasko personalipe šaj te ovel fundo diskriminacijako

Personalipe pedo fundo disavo dženo pedi diskriminacija majbut sito sebepi korkore odole dženoske (*ano misal direktori na mangela te čhivel ani buti khmnja djuvlja*). Ano disave momentia, numa, dženo sito diskrimišimi pedo fundo personalipe dženoski olaka familijake jase dženoski savea arakhipe ani paši relacija (*čhajaka srbikana nacionalnost bičaljenape bilače lafia thaj daravibe soske tani ani emotivno relacija e čhavea kova tano rom; direktori dela mukljipe kotar buti e djuvljake soske olakro rom isilje SIDA*).

2.5. KO ŠAJ TE OVEL DISKRIMINATORI

Djevapibe pedo akava pučibe si but loko – diskriminator šaj te ovel *sakova dženo*. Diskriminacija sito bimukljini, sakova isilje obligacija te paćavi pedočekat jekhahipasko manušengo thaj khonik našti te diskriminišini. Bumukljibe diskriminacija, sito vaš sa raštrake organia, organia lokalna korkorodirekcijake thaj sa avera organia publikana thgaripaske (*Themutno parlamenti, Thagarutni Republika Srbia, prezidento raštrako, ministriba, krisipa, agencije, parlamentia komunake, saslaribaske khera, doktoria, centria vaš socijalno buti thaj avera*), pedo sakova ulavdo dženo (*amare pendjarutne, kolege, šaltersko servisia, bikinibaske džene, arhitekte, doktoria, sikavne, profesoria thaj avera*), pedo sakova juridikani persona (*firme, amalipa dizutnengo, banke, sportikane organizacije*).

2.6. KO ŠAJ TE OVEL VIKTIMI KOTAR DISKRIMINACIJA?

Ini pedo akava pučibe djevapibe si – sakova dženo. Viktimi kotar diskriminacija šaj te ovel sakova ulavdo dženo, grupa manušengi jase juridikano dženo.

Diskriminacija šaj te kerelpe prekalo *ulavdo dženo* (ano misal *direktori na mangela te čhivel ani buti disave džene soske tano ano Jehovine ispatia*). Manglape te džanelpe kaj arakhibe kotar diskriminacija isilje na numa kherutno raštrako dženo, veke ini avrijalutno savo tano ani teritorija amara phuvjake.

Diskriminaciji šaj te ovel ini pedi *grupa dženengi* savo phanela jekha jekh personalipe (ano misal *kana dijekh ani publika phenela kaj e djuvljenge than ano kher, ov odolea kerela diskriminacija pedo sa djuvlja; jase kana saslaribasko kher na kerela khuvibe e dženenge save istemalkerena invalidsko kolica, on odolea diskriminacini sa džene džene save istemalkerena kolica, a savenge mangelape ažutipa odole saslaribaske khereske*).

Viktimi kotar diskriminacija šaj te ovel ini *juridikano dženo*, pedo fundo disave personalipe save siton kotar olesko statusi korkore juridikane dženoske (ano misal *than registruibasko, bešipe*), personalipe formiribasko, akcionaria, jase dženutne juridikana dženoske (nacionalno peribe, raštrako ljl thaj avera personalipa), korkore reso savo korkoro juridikano dženo dikhela te realizuini (ano misal *bithagarutni organizacija savi kerela buti e promocija vaš hakaja LGBT populacijako*) thaj aver.

- *Ano procesi publikana mangipe firma sito cidimi soske olesko direktori sito Albano;*
- *Sasutne aktenca sportikana khedipaske hramosardo kaj ano nakhibe khelibaske dženosko ano klub pouče rang djuvljikane fudbalsko klubenge pokinelape potikno love vaš olengo avutnipe pedo dikhibe ano love save denape muršikane fudbalsko klubeng;*
- *Ano konkursi vaš finansiribe projektia fuljimo sito projekti bithagarutna organizacijako savi kerela buti vaš hakaja e dženenge homoseksualna orjentacijake, ini kaj inela majšukar note;*
- *Ano žurnalia ine ikaldo akharibe ano bojkot činibe artiklia ano bikinibaske objektia avrijalutne marketeske firmake.*

2.7. ANO SAVE RELACIJE ŠAJ TE AVELPE DŽI KO DISKRIMINACIJA

Diskriminacija šaj te ovel kerdini ano sa umalia amalipaske dživdipaske, sar ani publika, adjahar ini ani privatni sfera. Dženo jase grupa dženengi šaj te oven diskrimišime ano umal edukuibasko, khuvibe ani buti, ano umal bukjarne relacije, ano devibe saslaribasko thaj socialno arakhibe, ani trafika, ano umal marketi, agroekonomia thaj dur. Manuša, adjahar, šaj te oven diskrimišime ani realizacija pere hakaja thaj interesia, ano šalteri, kana činenan aubusko bileti jase vakereana e serviseske dženoa ani komuna, ani skola, ano fakulteti, ano dukhavno kher, ano drom, ani sportikani hala, krisipe, kana nakhena ani banka te vazden krediti, kana akharenape pedo oglasi vaš buti thaj aver.

2.8. FORME KOTAR DISKRIMINACIJA:

2.8.1. Biposredna (direktna) diskriminacija

Biposredna (direktna) diskriminacija pedo fundo ani ideja kotar jekhutnipe e manušengo. Ano rami akala ideja, prekalo manuša seve arakhenape ani savki jase pašutni situacija musaj te kerelpe jekhutno, bidikhibasko kova poli tane, rasa, nacionalnost, religia, save olenge politikane hačariba, isiljen li invaliditei jase disavo aver personalipe.

Biposredna diskriminacija ovela te sine *dženo jase grupa dženengi, sebepi olesko jase olengo personalipe ani savki jase pašutni situacija varesave aktea, buća jase mukljiba, čivenape jase tane čhivde ano bilačo pašljoibe, jase šaj te oven čhivde ano bilačo pašljoibe*. Vaš savki forma diskriminacijaki sito karakteristikano kaj sito kerdo biposredno (direktno) pedo personalipe. Avera lafenca, odova personalipe e dženosko sebepi (šarti) ov prekalo oleske bijekahjekh kerelape:

- *Manginutno kotar kher fuljini te del pedi renta kher e Romese.*
- *Direktori phenela e butikerdutneske kaj na bičalji ole ano trening vaš buti ano nevo aparati soske isilje but berša te mi sikljola neve buća.*
- *Direktori anela akti te butikerdutne save siton prandime isiljen 10 šelestar pobaro masekesko pokinibe.*
- *Banka hraminela te love ano logari (mukljino minus) šaj te ljen klijentia bankake save siton poterne kotar 65 berš.*

-
- *Direktori ani publika ikalji kaj na ka ljel ani buti dženutne nacionalna minoritetenge.*
 - *Direktori ano oglas vaš buti rodela džene disave polesko, ini kaj buti tani savi šaj te keren ini djuvlja ini murša (ano misal rodelape kasirka vaš buti ano marketi jase sekretarica).*
 - *Direktori hraminela kaj love vaš nakhibe ani penzia vaš murša 300 evra vaš berš butipasko vakhti, a vaš djuvlja 200.*

2.8.2. Posredna (indirektna) diskriminacija

Posredna (indirektna) diskriminacija kerelape pedo džene save arakhenape ano aver aver pozicija manglape te kerelpe aver aver doborom kobor sito manginutno te mi delape šajipe jekhutno tromalipe amalipaske barvalipaske thaj jekhutno šajipe vaš leibe hakaj thaj tromalipe. Dži kaj ki biposredni diskriminacija kerelape kotar aver aver keriba prekalo džene ani savki situacija, ani posredno diskriminacija kerelape kotar jekha jekh keribe prekalo džene save arakhenape ano aver aver situacije. Aver lafenca, ki biposredna diskriminacija kerelape kotar aver aver (bilače) keriba, a ani posredno diskriminacija nane averipe ko keribe, veke siton aver aver kosekvenca, save siton bilače pedi disavi grupa e dženengi, jase ulavde dženege save siton ani odoja grupa dženege.

Pedo dikhibe kotar biposredni diskriminacija, kaj veka ano angluno dikhibe dikimo kaj aver averipe, jase anavibe ano bilačo pašljoibe biposredno kerdimo pedo personalipe, ani posredni diskriminacija odova našti te dikhelpe doborom. Pedo opipe, dikhelape kaj keribe kerdino pedo počekati jekhutnipasko thaj bidiskriminacija, a kana dikhljarenape kosekvenca, dikhljarelape kaj jekhutno keribe e dženoske jase grupako, sebepi olengo personalnalipe ano bilačo pašljoibe pedo aver dženo jase grupa dženege.

Posredna diskriminacija tani *te sine dženo jase grupa e dženege, sebepi oleskoo jase jase olengo personalipe čhivelape ano bilačo pašljoibe aktea, keriba jase mukljiba save sito garavdo fundono pedo počekat jekhutnipasko thaj bimukljipe diskriminacija, numa te sine odova kerdo pedo kanunesko reso, a vastuša vaš realizacija odova reso siton manginutne.*

Te mi verifikuima kaj bilačo pašljoibe sito phandlo e disave personalipa, rodelape jase mi disavo garavdo neutralno hakaj

bisrazmerno bilačo čalavi grupa dženengi odole personalipa pedi relacija ano avera:

- *Oglas vaš buti savea, sar forma, čivelape dendo šofersko ispiti (šofersko ljil), ini kaj vaš keribe odija buti nane manginutno šofersko ljil – ano misal rodelape administrativno butikerdutno jase bikinibasko dženo ano marketi thaj aver; akale šartia anglunipe siton cidime sa okola save naneljen šofersko ljil, bizo dikhiba pedo odova pherena mi avera forme kotar konkursi – baripa džene e invaliditeteta na ka šaj te konkurishi, soske pana tikno gendo e invaliditeteta ani Sria isiljen šofersko ljil sebepi bimanginutne forme vaš nakhibe šofersko ispit thaj učo pokuč vaš adaptiribe vorda.*
- *Direktori rodela te sa kandidatia vaš buti ovena testirime sar mi verefikuinipe olengo fizičko zoralipe, ini kaj sito buti vaš savo suksesuno realizuibe fizičko zoralipe nane kotar semnibe; čiviba akale rodipa šaj te oven diskrimišime phure džene te sine o testi kerdino numa okolenge save tane ani pherdi fizičko kondicija.*
- *Direktori e firmako deviba nota butikerdtutnengi ano agor berš sar šarti vaš čhivibe ano poučo kerdutno than, odole kaj mothavdja te delape nota numa butikerdutne save ano nakhlo berš kerdje pobuter kotar šov masek; odolea siton diskrimišime djuvlja save ano berš istemalkerdje bijandipaski pauza polonge kotar šov masek.*

Manglape te džanelpe kaj ano disave procesia hakaja thaj kriterijumi save siton vaš savore nane diskriminatorna. Asavko procesi ka ovel kana vaš olengo anavibe isi objektivno thaj hačardo sebepi: kana isi kanunesko reso thaj kana o vastuša save istemalkerdjepe vaš realizacija odova reso manginutne. Adjahar, kana verefikuinipe egzistiribe posredna diskriminacija manglape te rodenpe duj šeja: 1) jase mi ano konkretikani situacija reso kanunesko, thaj 2) jase mi vastuša vaš realizacija odova reso manginutne. Te sine odova nane, ano pučibe si posredni diskriminacija.

Ka mothava tumenge ano jekh misal sar dikhljarelape kanunibe resosko thaj mangipe vastušeske save siton lelepe sebepi realizuibe reso:

Direktori firmako andjapratsavtenamekelperebutikerdutnenge te ano bučarno than na legarena varesave džindžuve. Asavko pratsav šaj te sikavi posredni diskriminacija okolen butikerdtutnengi save

kotar religijake sebepia mangena te legaren religijake simbolia (ano misal, trušaj, Davideski čerenji thaj aver). Šaj, numa, te ovel mukljino anavibe asavko bimukljibe, so sito hačaripe kotar reso savo odola bimukljiba manglape te kerel thaj kotar dikhljaribe jase mi bimukljibe sine manginutno te mi realizuini manginutno reso. Te sine, ano misal buti kotar firma savi kerela metali, ano save o butikerdutne kerena ano mašine, bimukljibe šaj te ovel šukar soske olesko reso sine te sigurini arakhibe butikerdutnengo ani buti, uzo kaj odova bimukljibe manginutno, sebepi riziko thaj pedo fundo tani e aktenca kotar arakhibe ani buti. Te sine, numa, buti kotar turistikani agencija ano save butikerdutne kerena administrativne bukja, korkori buti thaj forme butipaske siton asavke kaj bimukljipe legaripe džindžuve nane objektivno thaj hačaribasko mukljine.

Dijekh drom kaj o reso anavibe disavo hakaj pedo kanuni, numa kaj vastuša save lelepe te mi odova reso realizuinipe na sine manginutne, sebepi odova akava hako diskriminatorno:

Hramosardo hako kaj vaš registruibe čhavesko ani skola manginutno te daja thaj dade dena disave personalne dokumentia savea verefikuinipe identiteti e čhavesko. Reso akale aktesko sito kanunesko thaj manginutno soske olea arakhipe legaripe evidencija kotar čhave, planiribe istemalkeribe kadrovska thaj finansiska resursia e skolake ini dur. Numa, džanelape kaj baro gendo romane čhavorengo nanelen personalne dokumentia ini kaj legaripe akava akti šaj te anel dži ko odova te ačhon avrijal sikljvibasko sistemi. Sebepi odova sito manginutno te rodelpa jase mi kanunesko thaj manginutno reso (legaripe evidencija e čhavengi) šaj te realizuinipe disave avera pohari restriktivne vastušenca. Sebepi asavke vastuša isi (ano misal devibe mujako mothovdipe kotar bijanibe e čhavesko, e gendenca kotar berša, bijandipasko than, daja thaj dade thaj aver), akti pedo savo registruibe e čhavorengo čhivdo pedo forme deviba personalne dokumentia kotar čhavo sikavi posredni diskriminacija romane čhavenge.

2.8.3. Čalavdipe aktia jekhunte hakaja thaj obligacije

Čalavdipe aktia jekhutne hakaja thaj obligacija sito ulavdi forma diskriminacijaki savo formirinipe pedi ideja te sa manušenge perena jekhajekh hakaja thaj obligacije soske kanuni sito jekhutno vaš sare thaj savore anglo kanuni jekhutne, bidikhibe pedo personalipe.

Čalavdipe aktia jekhutne hakaja thaj obligacije isi te sine dženoske jase grupake dženoski, sebepi oleski relacija olengo personalipe, bimanginutno na delape hakaj thaj tromalipe jase denape obligacije save ano jekha jekh jase pašutni situacija delape jase na denape po zor avere dženoske jase grupake e dženenge, te sine ano reso jase kosekvenca leline napjengo bimanginutne, sar ini te sine nane than maškar leline napia thaj reso savea akale napjenca realizuinipe.

Semnibe akale formako diskriminacijako nane šukar vakerdi, thaj o dizutne but drom dikhljarena kaj sakova bijekhipe sikavi čalavdipe aktia jekhajekhipasko.

Mothava misal savo odova ilustruini:

Pratsavea lokalna korkorodirekcijako hramimo kaj palo phanibe prandipe e romeske thaj romnjake dena jekhvakhtesko ažutipe kotar 3000 evra, a sar reso anavibe pratsav mothavdino si baripe nataliteti ani teritorija lokalna korkorodirekcijake. Hramime si ini forme vaš leibe akava jekhvakhtesko ažutipe, thaj ini rodelape te odova ovel angluno prandipe, te jekh olendar bijamo ani teritorija odola lokalna korkorodirekcijake, te prandime anglo phanibe prandipe naneljen čavore kotar avrijalutni khupatni, sar ini te anglo phanibe prandipe on na sine ani avrijalutni khupatni. Reso asavka pratsavake sito baripe nataliteti, savo sito mangiuntno, thaj lokalni korkorodirekcija šaj te hraminel napia savenca ka barjari bijanibe e čhavengo. Numa, analiza e formengi pedo savo šaj te lelpe finansisko ažutipe sikavi kaj hakaj pedo leibe akava ažutipe bihakajesko našti te len disave dizutne ini odova: okolenge save phandle avrijalutni khupatni, okolenge kola nane bijame ani teritorija lokalna korkorodirekcijake, okolenge save isiljen čhave kotar avrijalutni khupatni, sar ini okolenge save anglo phanibe prandipe sine ani avrijalutni khupatni. Pede dikhibe kaj reso pratsavako baripe nataliteti, anavde forme nanelen objektivno objektivno thaj šukar mangipe. Faktia jase mi dijekh pramdimo jase avrijalutni khupatni, jase, ine li poangle ani avrijalutni khupatni, isi le lji čhave kotar nakhle avrijalutne khupatne jase kaj sito bijamo – nane relevantne ani relacija pedo reso savo manglape te realizuinipe, odova sito baripe nataliteti.

2.8.4. Akharibe pedo djevapibe

Ani praksa isi but te o manuša save mangena te roden arakhibe kotar diskriminacija jase čače rodena la, sar ini okol save dena ispati jase sikavena gatisaribe te den ispatibe ano istemalkeribe vikmengo diskriminacijaki, ovena pedo varesave bilačipa. But drom, sebepi odova, prekalo olen kerelape but bilače ze prekalo avera. Te mi manuša ovena zorale te mothaven thaj rodena arakhibe kotar diskriminacija thaj dena ispati kotar diskriminacija, kanuni sito sar ulavdi forma diskriminacija hramosardja akharibe pedo djevapibe thaj phandljaje.

Vaš savki forma diskriminacijaki but drom istemalkeripe *viktimizacija*. Akava lafi ikljlji kotar lafi „*victim*“ – viktimi, thaj istemalkeripe te mi olea mothavipe sa okova so prekalo dijekh kerelape ano perš revanšizmi sebepi olesko reagupe ani diskriminacija.

Diskriminacija isi te sine prekalo dženo jase grupa džeenengi bihakajesko kerelape bilačo ze so kerelape jase kerelape prekalo avera, numa jase majbut sebepi odova so rodindje jase mangena te roden arakhibe kotar diskriminacija, *jase sebepi odova so dendje jase mangena te den ispatia kotar diskriminatorisko keribe*.

Semnibe akale aktesko sito te činavi te persone save mothavdje diskriminacija, thaj rodindje aradkhibe kotar diskriminacija, jase dendje ispati, jase mangena te den ispati ano istemalkeribe viktimi diskriminacijako, isiljen bilače kosekvence. Bimukljiba viktimizacijake arakhipe viktimi diskriminacijako, numa ini trite persone save siton viktimia diskriminacijake ažutindje jase tane gatisarde te ažutinen jase te realizuinen juridikano arakhipe kotar diskriminacija:

- *Terno čhavo savo dživdineal e HIV-ea/AIDS lela procesi vaš arakhibe kotar diskriminacija, soske ani buti sito maltretirinena olje. Avera butikerdutne našena oleskar, but droma frdena oleske bilače lafia, thaj teljarena olje. Ini vastalutne prekalo oleske kerena odava. Palo leibe procesi vaš arakhibe kotar diskriminacija, direktori bičalji olje ani dujto kancelarija, ani savi bešela korkori.*
- *Personeske savo dendja ispati ano krisipasko procesi savo si opipe diskriminatori legardo sebepi bilačo vakeribe prekalo LGBT populacija, diskriminatori thaj oleske jekhajekh godjavera frdena daravia thaj teljaripa.*

2.8.5. Amalipe sebepi keribe diskriminacija

Amalipe sebepi keribe diskriminacija sikavi ulavdi forma diskriminacijaki. Ini kaj tromalipe amalipasko jekh semno manuškano hakaj, odova tromalipe perela ano rami sar mi činavipe bilačo istemalkeribe akale hakajesko thaj te na del amalipe sebepi realizuibe bikanuneske resa.

Bimukljino si amalipe sebepi keribe diskriminacija, jase keribe organizacijako jase grupako seve siton ano drom vaš phagipe ačhimosea, aktia maškarthemunte hakaja thaj kanunea garantuime tromalipaske thaj hakaja, jase vaš zumavipe nacionalna, rasna, religiane thaj avera bimangipa thaj bilačipa.

Misali vaš savki forma diskriminacijaki ani Srbija siton grupa manuša save kerena bilačipa, bufljarena bikamibe opipe Roma thaj avera nacionalne minoritetia, džanutne LGBT populacije, klerofašistikane organizacije... Nane manginutno te akala grupe ovena registruime, sito manginutno te ulavde džene kerena amalipe thaj pere keribe zumaven rasno, religijsko thaj aver bikamibe, thaj bilačipa.

Ačimosko krisi šaj te phandel registruibe asavke amalipengo, jase te bimukel olengo buti. Adjahar ano juni 2011. beršeste Ačimosko krisi Srbijako bimuklja organizacijake „Nacionalni stro“ te kere, promovišini thaj bufljari pere programske reso thaj ideje, thaj mothavdja raštrake organenge thaj avera organenge ini organizacijenge te ano rami pere počekatuniba thaj mukljipa lena napia ano reso legaripe akale pratsavesko, a ano juni 2012. beršeste bimuklja ini miškope „Obraz“.

2.8.6. Bimangipasko vakeribe

Bimangipasko vakeribe sikavi publikano mothovdipe nota bikamibaski jase bičaljardipe prekali disavi rasni, nacionalni, etnikani, religijaki, seksualno thaj avera amalipaske grupake jase olenge džanutnenge. Olea delape, te ovel čačuni jase barjaripe diskriminacija pedo fundo rasa, etnikano kiki, pol, religija, seksualni orjentacija jase diso aver personalipa.

Ini kaj tromalo vakeribe but semno manuškano hakaj savo garantuine savorenge, akava hakaj šaj te ovel kanunea ano rami te sine odova manginunto te mi arakhipe hakaja thaj barikanipe averengo thaj avera semne amalipaske molipa. Sebepi bilače kosekvence save zumavinena, bimangipasko vakeribe sito bimukljino, a disave majphare forme bikamibaske vakeribaske siton došalipaski buti.

But bimukljino si vakeribe ideje, informacije thaj gndipa save delape diskriminacija, bimangipe jase mariba opipe persone jase grupa personengi sebepi olengo personalipe ano publikane ikaljibaske thaj avera publikacija, ano khedipa thaj thana tromale publikake, rodipa thaj mothaviba note jase simbolia, ini aver čhane.

Bikamibasko vakeriba, sar forma diskriminacijaki, šaj te vakeripe ano aver aver forme: hramosaribe grafitia thaj note ano khere (ano misal nota „Cigani, avri kotar Srbia“, „Mudar Čhibane“) jase ikaljibe nota ano vastuša informišibaske kasko teksti asavko kaj olea akharipe diskriminacija, bimamngipe jase mareba opipe džene jase grupa džeenengi sebepi olengo dženuknipe jase bidžentunipe disava rasa, religija, nacija, etnikani grupa, pol jase sebpie olengi seksualni orjentacija.

Bimangipasko vakeribe sito daravutno amalipasko šej soske šaj te zumavini bare kosekvence vaš grupa opipe sito dendo, te sine na reaguinipe ko vakhti thaj te o manušenge na delape doš vaš bikamibasko vakeribe. Misali kotar pašutni istorija sito dizjako mareba ani Ruanda, ano savo sito madardile maškar 500 000 thaj 800 000 manuša, majbut dženukne themeske Tutsi. Medijaki propaganda inela buta bari influenza ano keriba ani Ruanda, a bikamibasko vakeribe sine but bufljardo, inele dumo thaj leljape. Gendia kotar bikamibasko vakeribe majšukar ilistruini fakti kaj lafi „Tutsi“ thaj „insekti“ ano medije istemalkerdine sar sinonimia.

Amende bikamibasko vakeribe but drom lelape prekalo dženukne LGBT populacija. Ano misal, jekh amalipe ikaldja mothovdipe sebepi Parada barikanibaski ano savo, maškar aver, mothavdo kaj sito lafi „kotar parada seksualno devijantne thaj kaj olea putaripe Pandorina kutija pedo savi haljovipe jekh dive promovišuitbe thaj leibe aver aver devijantne mangipa sar sito pedofilija, nekrofilija thaj avera“. Atoske, isi but procesia ano save publikane persone (političaria, khangirikane manuša, medicinsko eksertia) ani publika mothavena jakha jekh ideje thaj gndipa. Bikamibasko vakeribe but drom si vakerdino ini opipe romani populacija.

Ini but drom o džene, kaske ideja thaj gndipa sikavena bikamibasko vakeriba, akharena pedo tromalo vakeribe, manglape te džanelpe kaj tromalo vakeribe nikana našti te ovel garavdo vakeribe vaš bikamibasko vakeribe.

2.8.7. Hutavdo thaj teljardo keribe

Diskriminacija but drom kerelape adjahar so prekalo dženo jase grupa dženengi, sebepi olengo personalipe, kerelape čudalo thaj teljardo savo teljari olengo barikanibe.

Bimukljino si čudalipe thaj teljaripasko keribe savo vaš reso, jase sikavi čalavdipe, barikanibe dženoske jase grupake e dženenge pedo fundo olengo personalipe, a majbut te sine kerelape daravibe jase biamalipasko, teljardo thaj čudalo trujalipe.

Hutavibe thaj teljaripasko keribe šaj te kerelpe ano aver aver forme – verbalno (ano misal vakeriba bilače lafia), biverbalno (ano misal disave gstea) jase leibe disavi buti (ano misal hramosaribe grafiti). Te mi jekh keribe sikavi hutavibe thaj teljardo keribe, manglape te mothavdo bipozitivno keribe prekalo dženo jase grupa dženengi ovela pedo fundo pedo disavo olengo personalipe, te odova keribe vaš reso isilje, jase objektivno sikavi, čalavdipe barikanibe odole dženoske, jase grupake dženenge, poulavdo te sine a savke keriba pedo olenge kerelape daravibasko, biamalipasko, teljardo jase hutavdo trujalipe.

– *Pendjardo filmsko akteri thaj reditelji ano mothovdipe ani konferencija vaš stampa phendja kaj sasutno plo deipe thaj filmesko djanibe dendja ano film te mi „mothavi pe themeske kaj isi dijekh ko kamela olje, respektuini thaj dela molipe; kaj isi dijekh kova dikhela olje sar čerga Cigane, sar banda mudardengi thaj sar diljine kotar Balkani bizo avutnipe“. Anavibe sasutni romani populacija ani relacija e banda mudaripaski thaj e diljinenca kotar Balkan, bipozitivno konteksti sasutne mothovdipa, sar ini istemakleribe bilače lafia „Cigani“ sikavi čalavdipe barikanibask dženuitnenge thaj dženuitne romana nacionalna minoritetetnge thaj kerela teljardo thaj hutavdo trujalipe.*

– *Jekh dženo khamlja te činel tikne džučelje, numa o dženo savo biknela lje, kana dikhlja kaj o manuš savo khamlja te činel tano homoseksualci, na khamlja te biknel tiknje džučelje, mothavdipa kaj homoseksualcia seksualno mainenape e dživutrenca.*

Ulavdo procesi hutavibasko sikavi seksualno hutavibe, kasko majbut viktimia o džuvlja. Seksualno hutavibe šaj te kerelpe ano aver aver forme, ano misal, bičaljibe lascivne note, seksistikane komentarenca, akharibe pedo seksualne relacije thaj avera. Dži ko seksulano hutaribe but drom avelape kana viktimi arakhipe ano teluno pašljoibe prekalo okova ko seksualno kerela hutaribe (ano misal profesori thaj studentkinje jase direktori hem butikerdutni).

2.8.8. Phare forme diskriminacijake

Disave forme thaj procesia diskriminacijake sito darutne, dikhiba ko kerela diskriminacija, kaj oj kerelape thaj save kosekvence šaj te zumavini. Asavke procesia ulavenape thaj kvalifikuinenape sar phare forme diskriminacijake: 1) zumavite thaj keribe bijekhutnipe, bimangipe thaj bilačipe pedo fundo nacionalno, rasno jase religiajo dženutnipe, čhib, politikani orjentacija, pol, lingosko indetiteti, seksualni orjentacija thaj invaliditeti; 2) propagiripe thaj keribe diskriminacija kotar organia publikana thagaripaske thaj ano procesia anglo organia publikana thagaripaske; 3) propagiripe diskriminacija prekao publikane avazia; 4) ropstvo, marketi manušenca, aparthejd, genocid, etnikano šulaibe thaj olengo propagiripe; 5) diskriminacija e dženoski pedo fundo duj jase pobuter personalipe (pobuter jase trujalušutni diskriminacija); 6) diskriminacija savi kerdjape pobuter drom (leparibe diskriminacija) jase savi kerelape ano longo vakhtesko periodi (longorni diskriminacija) prekalo jekha jekh dženo jase grupa thaj 7) diskriminacija savi anavi dži ko phare kosekvence pedo diskriminišimo, avera džene jase mangin, a majbut te sine buti kotar došalipaski buti ano savi sito mangipe vaš keribe sine bimangipe, jase bičaljardipe prekalo aver dženo savo sito fundono pedo olesko personalipe.

Pobuter diskriminacija avela kana o dženo diskriminišimo pedo fundo pobuter personalipa. Ano misal, djuvlja e invaliditea romana nacionalnost šaj te ovel diskriminišimi pedo fundo plo pol, nacionalnost thaj invaliditeti. Pobuter diskriminacija sito phari forma diskriminacijaki soske oleske bipozitivne kosekvence pobut pobare pedo dikhibe ano viktimi.

2.8.9. Ulavde procesi diskriminacijake

Kanuneske aktenca regulišimo sito ini disave ulavde procesi diskriminacijake. Buti sito kotar procesia diskriminacijake save ani praksa majbut kerelape thaj savi čalavi bufljardo trujal personengi. Disave kotar akala procesia sito vaš diskriminacija ano ulavde umalia (ano misal umal butipaski, ano devibe informacije), a disave sito phandle vaš personalipa save siton pedi diskriminacija (ano misal diskriminacija pedo fundo pol, pedo fundo seksualni orjentacija). Aktia save siton regulišime ulavde procesi diskriminacijake kerena poloke vaš tiknjaribe diskriminacija soske popaše mothavena save keriba siton bimukljime

thaj dena šajipe te diskriminacija poloke pendjaripe. Kanunea siton hramime akala procesia diskriminacijake: *ano procesia anglo organia publikana thagaripaske; ano uma bućaki; ano devibe publikane keriba thaj istemalkeribe objektia thaj phuv; religiaki diskriminacija; ano umal edukuibasko thaj ekpertikano sikljovibe; pedo fundo pol; pedo fundo seksualni orjentacija; diskriminacija e čhavengi; diskriminacija pedo fundo vakhtesko limiti; diskriminacija nacionalne minoritetija; diskriminacija sebepi politikani thaj sindikalni orjentacija; diskriminacija e dženengi e invaliditeta thaj diskriminacija pedo dikhibe ano saslaribaski situacija.*

2.8.10. **Sebepia diskriminacijake**

Klidutne sebepia diskriminacijake siton aver aver anglokrisipa thaj stereotipia save manuša isiljen prekalo disave grupe manuša.

Anglokrisipa siton kotor gndipaske kotar ulavde amalipaske grupe save na formirinenape pedo pendjaripe thaj seriozno gndipa, veke sikavene bidžanutno thaj biargumentuimo gndipa (ano misalj anglokrisipe kaj o homoseksualipe nasvalipe).

Anglokrisipa teljarena disavi amalipaski grupa, sigate bufljarenape thaj isiljen influenza ano formiribe bipozitivno gndipe thaj relacije prekali odoja grupa. Anglokrisipe majbut ikljona kotar bidžanibe, sikljovibe, daravibe, konformizmi, mangipe te disave amalipaske grupe ićerenape ano inferiorno pašljoibe thaj aver. But džene gndinena kaj anglokrisipa nane darutne, numa on šaj te anaven dži ko bare kosekvence. Te lepara numa so ine Judenca ano Dujto lumjako mareba, saveske anglo odova sine bufljardo gndipe kaj si potikni nacija kotar avera.

Stereotipia si bičačune thaj majbut bipozitivne pilte kotar disavi amalipaski grupa, uzo savo disave personalipa jase olengo keribe hramosarenape sa dženutnenge odola grupake (ano misal stereotip kaj tane sa Roma melalje).

E diskriminacija siton phandle but forme, sar sito rasizmi, sekzimi, homofobija, ejdžizmi, ksenofobije thaj avera. But akalendar sito mothavde lafenca (terminia) save legarena kika kotar avrijalutni

čhib, a khuvdje ano amaro sakovadivesko vakeribe. But manušenge nane ki godi so akala lafia siton, thaj sigate ka mothava okola save majbut istemalkerenape, a save siton semne vaš haljovibe sebestia diskriminacijake thaj pendjaribe diskriminatorikane gndipa thaj keriba.

Rasizmi sito gndipe kaj isi bijame thaj karakteristikane aver averipa maška rase, uzo savo gndinelape kaj jekh rasa posemni thaj pošukar kotar aver, kaj tani superiori no pedo avera rase. Keribe averipa maškar manuša prekalo olengi rasa akharipe rasna diskriminacija.

Seksizmi si gndipe kaj jekh kotar pol inferioro, pohari gatisardo thaj pohari molip pedo dikhibe aver. (ano misal anglokrisipe kaj o djuvlja bigatisarde te oven ani politika). Oj tani kotar angliskano lafi sex – pol). Pedo akava lafi perela ini bimangipe prekalo disavo pol (*mizoginija* – bimangipe prekalo djuvlja thaj *mizandrija* – bimangipe prekalo mušša). Kotar seksizmi ikljola polna diskriminacija.

Ejdžizmi teljari gndipe prekalo džene save isiljen pobuter berša. Ikljola kotar angliskano lafi *age* – vakhti). Kotar ejdžizmi ikljola beršeski diskriminacija.

Homofobija sito gndipe kaj lezbejke, homoseksualcia thaj biseksualcia došale, bimoralna, nasvale, inferiora pedo heteroseksualcia. Pedo lafi perela ini daravibe jase bimangipe prekalo homoseksualcia.

Ksenofobija bimangipe thaj bihačaripe prekalo avrijalutne. Oj formirinipe pedo etnikano thaj religiako anglokrisipe, rasizmi, nacionalizmi thaj šivinizmi.

Vaš suksesutno cidipe diskriminacija manglape sistematikano te kerelpe ano nakhavibe anglokrisipe thaj stereotipia, ano savo semni rola isiljen edukibaske institucije, medije, organia publikan thagaripaske thaj bithagarutne organizacije. Uzo odova musaj te džanelpe kaj diskriminatorno keribe kotor amara sakovadiveke thaj kaj but forme diskriminacijake but hor khuvdje ano gndipe manušengo, kaj but olendar lelje olen. Sebepi odova vaš tiknjaripe diskriminacija manglape na numa te pačavipe kanuni thaj leibe ulavd napia prekalo okola amalipaske grupa save nane ano jekh jekh pašljoibe e avera dizutnenca, veke ini barjaripe toleracija prekalo nacionalne minoritetia, etnikane, religikaje, seksualne thaj avera minoritetia thaj pačavibe aver averipa save maškar manuša isi.

2.9. ULAVDE (AFIRMATIVNE) NAPIA

Ulavde (afirmativne) napia siton but kanuneske thaj avera napia save lenape sar mi disave amalipaske gurpe save faktički arakhenape ano teljardo pašljoibe te astaren čačuno jekhipe. Disave amalipaske grupenge hakaja siton šelberšipa sistematikano nane dende, sar sito e djuvljenca, Romenca, džene e invaliditea. Sebepi odova olengo pašljoibe ano amalipe si bilačo, adjahar kaj tane ano bijekhajekh pašljoibe pedo dikhibe šajipa te khuyen ani buti, skoluinenpe, istemalkeren avera forme socialna arakhibaske thaj te keren anglunipe dži ko pedo influencikane thane. Te mi akala istorikane bijuridika lačarenape, manglape te lenpe napia savenca ka cidenpe kosekvence poangle diksriminacije ulavde amalipaske grupe. Odole napijenca amalipaske grupenge delape jekh badžako poangle sar mi avena ani jekha jekh „startno pozicija“ savo isiljen avera dizutne. Adjahar džene save tane ano odola grupe avenap dži ki pozicija čačuna jakhutnipa thaj kerenape forme te isiljen sa hakaja, sar ini avera dženutne amalipaske.

- *Anavibe akti te ano alosaribaske ljila politikane partijenge vaš parlamentarne alosaribe sakova trito than musaj te ovel rezervišimo vaš dženutne pohari pol. Akava sito ulavdo napi vaš anglunipe politikan participacije e djuvljengi savi musaj te anavel dži ko barjaripe gendo themutne senatorke. Anavdi tani sebepi tikno gendo e djuvljengo ano Themutno parlamenti Republika Srbija (22%), ini kaj fakti phenena kaj djuvlja ani Srbija prezentuinenca 51,4% populacijako. Kotar aver rig, istemalkeribe lafi „pohari pol“ delape šajipe kaj akava akti šaj te lelpe ini pedo murša- ano procesi te sine ano avutnipe ano parlamenti ovela pobuter djuvlja.*
- *Anavibe akti pedo savo sakoja firma e pobuter kotar 20 butikerdutne savi kerela pobuter kotar duj berš, isila obligacija te čhivel ani buti disavo gendo e dženen e invaliditetea, pedo dikhibe koatar sasutno gendo butikerdutnengo; deviba subvencije direktorenge vaš putaribe neve butipaske thana vaš čhivibe ani buti dženen e invaliditetea. Akala si ulavde napia save siton sebepi pobaro gendo e dženegro e invaliditetea te arakhen buti thaj te kerenpe forme vaš olengo jekhajekh khuvibe ano marketi bućako, savea anelape dži ko lačaribe olengo khupatno amalipasko pašljoibe.*
- *Aktia pedo savo romano studentia šaj te realizuinen hakaj vaš stipendija ini kaj na pherena sa forme save nane hramosarde,*

savenca romane studentenge delape šajipe poloko khuvice ano edukuibasko sistemi. Sebepi vaš leibe asavko napi sito fakti kaj romano nacionalno minoriteti ani Srbija isilje but bilačo pašljoibe, kaj tani ani majdiskriminatorni grupa ini odov ano sa sfere publikano thaj privatno dživdipe, sar ini but tikno gendo e Romengo isiljen agorisardo poučo thaj učo edukuibe ani relacija pedo baripaski populacija.

3 DIKHLJARIBE JURIDIKANE MEHANIZMIA VAŠ ARAKHIBE KOTAR DISKRIMIACIA

Te mi realizuinipe počekat jekhutnipasko, nane mukljino te raštri numa proklamuiini bimukljipe diskriminacija, veke sito manginutno te lelpe *šukar thaj efikasno sistemi juridikane arakhibasko kotar diskriminacia*. Sar ini avera raštre, ini amari raštri anavdje aver aver juridikane mehanizmia save šaj te istemalkerenpe ano procesia diskriminacije. Odola siton akala mehaenizmia:

- Prosesi anglo Djevaptuno vaš arakhibe jekhutnipe pedi davija sebepi diskriminacija
- Prosesi vaš arakhibe kotar diskriminacije
- Došalipaskojuridikano arakhibe kotar diskriminacija
- Phagipaskojuridikano arakhibe

Sakova juridikano mehanizmi arakhibasko kotar diskriminacija regulišimo tano kanunea thaj sakova isilje plo ulavdo reso thaj mangipe. Disave istemalkerenape sebepi arakhibe kotar diskrimišimo dženo, te mi činavenpe lepariba diskriminacijako thaj te cidenpe kosekvnece diskriminacijake, a disave istemalkerenape te mi diskriminatori ovel došalo vaš odova so kerdja. Ano disave situacije diskriminacijake sito manginutno te istemalkeripe numa jekh mehanizmi, numa dijekh drom sito te istemalkerenpe pobuter mehanizmia, soske numa adjahar šaj te činavendpe dur mothavibe diskriminacija.

Kanuni hramosarela kana ini telo save forme ulavde juridikane mehanizmia šaj te istemalkerenpe thaj savo juridikano arakhibe olea realizuinipe. Save odolajuridikane mehanizmia ano konkretikano procesi diskriminacijako šaj te istemalkeripe, sito pedo but buća: odolesta ko

thaj sar kerdja diskriminacija, savi forma diskriminacijaki, odolesta jase mi kerdini prekalo jekh dženo jase grupa, savo personalipe sine fundo diskriminacijako, save siton kosekvence diskriminacijake thaj dur. Odolesi sito manginutno te ano sakova ulavdo procesi diskriminacijako, pedo fundo akala buća, verefikuinipe save droma manglape te nakhelpe, savi buti te ljelpe sar mi realizuinipe arakhibe kotar diskriminacija.

Našti ano avutnipe te dikhelpe save juridikane mehanizmia šaj te istemalkerenpe vaš arakhibke kotar diskriminacija soske odov dikhelape ano sakova ulavdo procesi.

Ko agor, pana jekh drom manga te phena: **DISKRIMINACIJA NANE SITUACIJA SAVO MUSAJ TE TOLERIŠINIPe! MUSAJ TE REAGUINIPe THAJ TE RODELPE ARAKHIPE!**

PAČAVUTNO VAŠ ARAKHIBE JEKHAJEKHIPE

www.ravnopravnost.gov.rs

11000 Beogradi, Beogradska nu. 70

Tel: 011/243 64 64 e-mail: poverenik@ravnopravnost.gov.rs

Pačavutno vaš arakhibe jekhajeckhipe sito biphando, korkorutni thaj specijalizuimo raštrako organi anavdo Ačhimose kotar bimukljipe diskriminacija kotar 2009.berš. Buti Pačavutnosko sito te tiknjari sa forme diskriminacijake, arakhi jekhajeckhipe, dikhljarela realizacija antidiskriminacione aktia thaj anglunipe realizacije thaj arakhibe jekhajeckhipe.

Pačavutno vaš arakhibe jekhakheckhipe legari procesi pedo davije ano procesia diskriminacijake, ano savo verefikuini diskriminacija, dela rekomandacije thaj mothavi kanunea verefikuime napia, a šaj te ljel ini krisipasko procesi, uzo mothovdipe diskriminišimo dženo, thaj te del phagipaski thaj došalipasko ljil. Uzo odova, dženoske uzidavija delape informacije kotar droma arakhibaske kotar diskriminacije, ano rami ini šajipe vaš tehno reslibe odija situacija.

Procesi anglo Pačavutno ljelape **deviba uzidavija**. Uzi davija šaj te del sakova fizičko jase juridikano dženo jase grupa dženengi, sar ini organizacije save kerena buti vaš arakhibe manuškane hakaja thaj avera džene.

Ani uzidavija manglape te mohavenpe gendia kotar dženo savo tano diskrimišimo thaj kotar dženo/organi savo kerdja diskriminacija, te del informacije save aktea, buća jase mukljipe kerdine diskriminacije, kuri thaj kana odova sine, personalipe pedo savi diskriminacija sine thaj te mothavipe/te delpe ispatibaske vastuša (dokumentia, ispatia thaj aver).

Uzidavija musaj te ovel hramosardi. Pačavutno ne kerela pedi anonimna uzidavija.

Procesi legaripe adjahar so Pačavutno dela uzidavija pedo vakeribe okoleske opipe savi dendini, verefikuinenape faktia thaj delape

gndipe jase mi ano konkretikano procesi kerdini diskriminacija. Te sine verefikuinipe kaj diskriminacija sine, diskriminatorske delape rekomandacija sar te cidel čalavdipe hakaja, a vaš situacija te ov na kerela pedi rekomandacija, mothavipe oleske napi te na kerel odova thaj delape nevo rok vaš cidipe čalavdipasko, palo savobisuksesuno nakhibe informišini publika kotar kerdini diskriminacija thaj keribe diskriminatorsko.

Ani Ekspertske servisi Paćavutno organizuimo sito buti leibaski kancelarija, savi e dizutnengne dela juridikane tuvni pa thaj informacije. Termini vaš nakhibe šaj te vakeripe akhariba ano telefoni 011/243 64 64.

Pašutne informacije kotar čekatuniba Paćavibasko, kotar forma devibe uzidavija thaj procesi pedo uzidavija šaj te arakhen ani internet prezentacija www.ravnopravnost.gov.rs

